

ІВАН ЯКОВИЧ ФРАНКО (1856-1916)

(27 серпня 1856, с. Нагуєвичі — 28 травня 1916, Львів, Австро-Угорщина)

Зміст

Загальні відомості про письменника	1
Біографія	1
Пам'ять про письменника	10
Премії	10
Франко у цифрах.....	11
Цікаві факти	12
Афоризми письменника	12
Вислови про І.Франка і його творчість.....	13
Джерела.....	13

Загальні відомості про письменника

Іван Франко — видатний український письменник, поет, публіцист, перекладач, учений, громадський і політичний діяч. Доктор філософії (1893), дійсний член Наукового товариства імені Шевченка (1899), почесний доктор Харківського університету (1906)

Геній української нації, Вогонь в одежі Слова, Гігант людської думки, Співець свободи, Український Мойсей, Наша гордість і слава, Великий каменярь, вічний революціонер, співець боротьби і контрастів, український Мойсей, титан думки і праці, галицький Шевченко, національний інтелект, універсальний геній.

«Я не книжка, я людина з її суперечностями»

Означення постаті Івана Франка будуються навколо таких суперечностей:

- 📖 Хто він є за своєю основною діяльністю;
- 📖 Каменярь – не каменярь;
- 📖 Мужик – урбаніст;
- 📖 Соціаліст – націоналіст;
- 📖 Ловелас – сім'янин;
- 📖 Злидар – багач. Радянська історіографія вважала, що злидар. Але він заробляв та мав свій будинок;
- 📖 Революціонер – еволюціоніст. На думку Франка, «революцію як кривавий бунт можуть розуміти тільки пласколобі рутенці та невігласи. Революція – це поступ. Винахід парової машини, розвиток науки та культури зроблять куди більші зміни, ніж кривава французька революція 1789 року».
- 📖 Популяризатор теорії Дарвіна.
- 📖 Позитивіст.
- 📖 Поет – учений-політик. Пам'ятник – жива людина

Життєве кредо «...Вихований у твердій школі, я змалку засвоїв собі дві заповіді. Перша - це власне почуття обов'язку, а друга - то потреба ненастанної праці... пізніше пізнав, що й нам усім як нації ніщо не прийде задармо, що нам ні від кого ніякої ласки не надіятися. Тільки те, що здобудемо своєю працею, це справді буде наше здобуття»

Біографія

1. Дата та місце народження. Іван Франко народився 27 серпня 1856 у присілку Війтова гора (Слобода) села Нагуєвичі Самбірського округу Королівства Галичини та Володимирії.

Хрестив новонародженого не звичайний священник, а поет - автор першої галицько-руської граматики, отець Йосип Левицький, висланий в Нагуєвичі за гострий язик.

У свідоцтві про народження Франка написано Йоганнес. Новонародженому дали ім'я Іван, але вдома його називали другим ім'ям - Мирон. Тоді існувало повір'я - якщо кликати дитину іншим ім'ям, то так можна обдурити смерть, котра не зможе її впізнати, коли прийде.

2. Батьки. За однією із версій, в яку вірив і сам Іван Франко, рід Франків походить від німецьких колоністів (стаття «Дещо про себе самого»), чим пояснюється незвичне прізвище, бо, мовляв, у ньому є «кавалочок німця». Франків в Нагуевичах уважали за заможних. Вони тримали прислугу і мали 24 гектари землі у власності – більше, ніж будь-хто в селі.

Батько, Яків Франко (1802—1865), був заможним сільським ковалем. Помер, коли Іванові було 9 років.

Він був неписьменною, але від природи розумною людиною, за що його поважали і любили селяни. На краю села стояла його кузня. Сюди з усіх околиць сходилося багато людей послухати розумної поради Яця-коваля, почути новини, погомоніти про своє сільське життя.

І. Франко: *“Мій небіжчик тато був коваль і славивсь на всю околицю не тільки хорошою та тривкою роботою свого ремесла, але й своєю живою, гостинною та людяною вдачею.”*

Малий Івась дуже любив бувати у кузні свого батька. Його манив вогнистий блиск розпеченого заліза, червоні іскри, що розсипалися, мов дощ. Але найбільше манили хлопця, як говорив сам письменник, люди, та «добродушні сміхи, ті веселі та сумні оповідання, котрих так багато можна було наслухатися в татовій кузні... У кузні було весело і привітно, як ніде».

«На дні моїх споминів, дець там у найглибшій глибині горить огонь. Невеличке огнище не блискучого, але міцного огню освічує перші контури, що вириваються із темряви дитячої душі... На дні моїх споминів і досі горить той маленький, але міцний огонь... Це огонь у кузні мого батька. І мені здається, що запас його я взяв дитиною в свою душу на далеку мандрівку життя. І що він не погас і досі.»

Мати - Марія Кульчицька (1835—1872) - походила із шляхетського роду Кульчицьких (була родичкою Юрія Кульчицького, того що навчив Європу пити каву) і була на 33 роки молодшою за свого чоловіка. Коли помер батько Івана, вона вийшла заміж удруге. Вітчим, Григорій Гаврилик (молодший за Марію на шість років), уважно ставився до дітей, фактично замінив їм батька. Франко підтримував дружні стосунки зі своїм вітчимом протягом усього життя. На 16-му році життя Франка (1872) померла мати. Вихованням дітей займалася мачуха.

Мати була для Івана найщирішим другом і наставником. Від матері він уперше почув цікаві казки і чарівні пісні, від неї перейняв любов до праці і народної пісні. Образ матері залишився в спогадах Франка на все життя.

І.Франко «Автобіографія» (1890): *“Мої батько й мати мали дар образового висловлювання своїх думок. Від мамі я позачував і вивчив напам'ять немало пісень, в тім числі також повний весільний цикл.”*

3. Дитинство. Рудоволосий ясноокий хлопчик. Ясьо (так звала мати сина) ріс розумною дитиною. У нього виникало безліч запитань, з якими він звертався до дорослих. А ті не завжди могли задовольнити допитливість хлопчика і здебільшено відповідали: „Виростиш про все дізнаєшся сам”. Ріс хлопчик працьовитим, товариським. Він залюбки допомагав батькам по господарству, любив і розумів підгірську природу.

У селі його називали "лісова душа", адже малий Франко дуже часто блукав у лісі, розмовляв із деревами, пташками. Один із цікавих епізодів цього надзвичайного дитинства, коли малий Мирон дуже тісно спілкувався зі світом духів, Іван Франко навів в автобіографічному оповіданні "Під оборогом", у якому хлопчик – такий собі маленький мольфар – відвів від села грозову хмару. Однак замість того, щоб стати сільським ворожитом чи чарівником, Іван Франко став одним із провідних європейських інтелектуалів.

Дядько Івана, Павло Кульчицький, житель цього села, навчив його читати й писати українською, а тітка Людвіга Кульчицька, яка походила із "загонової шляхти", розповідала малому про польське повстання 1863 р.

Франко виростав серед природи, змалечку ходив до лісу й серед друзів вирізнявся особливими здібностями: швидко знаходив гриби, вмів ловити рибу руками.

4. Навчання

Початкова школа в с. Ясениця Сільна (1862-1864)	Школа Отців Василян у Дрогобичі (1864-1867)	Дрогобицька гімназія (1867-1875)
---	---	----------------------------------

Попри те, що рано залишився сиротою, Іван Франко спромігся здобути ґрунтовну освіту. «Школу Франко перейшов довгу і хорошу» (М. Зеров). Розпочавши її 1862 у т. зв. тривіальній (початковій) школі сусіднього села Ясениці Сільної, у 1864—1867 він продовжив навчання в т. зв. нормальній Головній міській школі отців Василян у Дрогобичі (з німецькою мовою викладання), а 1867 вступив до Дрогобицької реальної гімназії ім. Франца-Йосифа (яка саме тоді переходила на польську мову викладання).

І.Франко «Автобіографія» (1890): *«На шостім році життя батько віддав мене до сільської школи, до сусіднього села Ясениці Сільної. Там я пробув два роки і вивчивсь читати по-руськи, по-польськи і по-німецьки, писати, рахувати і співати до служби Божої. По двох роках батько віддав мене до Дрогобича до нормальної школи»*

Яцуляк І. «Спомини з дитячих літ Франка»: *“Франко учився в школі найкраще від усіх дітей. Коли надходив екзамен, то вчитель загадував нам писати так зване “диктанто”. Франко кожному хлопцеві диктував, як має писати.”*

З передмови І. Франка до збірки “Рутенці” (1913): “Гімназійні студії, які пройшов я в Дрогобичі, при всій бідності, серед якої довелося мені жити, не були для мене таким тяжким часом, як догадувався дехто. Шкільна наука ніколи не була для мене страшною, а, навпаки, все доставляла мені нові приємності. Товариське життя між учениками було також таке, що доставляло багато невинних приємностей.”

Погорецький І. «Франко в гімназії»: “Франко був дуже здібний... Він ішов до сьомого класу й охоче рішився обох нас учити. Так учив нас цілий рік. І ми йому щось там платили. Але за той час ми так пізналися і заприятинилися, що він уже від нас ніякої зарплати не хотів брати й учив нас лише з приязні. Є це дуже гарна риса його характеру, що вже проявилася в Івана Франка в молодих літах. В гімназії був Франко дуже скромний і несмілий. Ходив у полотняній блузі, носив багато книжок і дуже багато читав.”

5. Університети

Львівський університет	Чернівецький університет	Віденський університет
7 семестрів	отримав повну вищу освіту	захистив дисертацію і здобув учений ступінь доктора філософії

1875 р. І. Франко вступив до Львівського університету на філософський факультет

3 січня 1876 р. одержував стипендію - 210 злотих

Співпрацював із студентським журналом «Друг», друкував у ньому свої нові переклади, вірші, літературно-критичні розвідки, публіцистичні праці

І. Франко брав участь у діяльності студентського громадсько-культурного товариства москвофільської орієнтації «Академический кружок»

У 1877 р. за громадсько-політичну діяльність, (соціалістичну пропаганду) був ув'язнений австрійською владою

Унаслідок першого арешту змушений був перервати навчання в університеті

У 1878-1879 рр. – відновив навчання, прослухавши 7 семестрів

У Чернівецькому університеті (1890-1891) І.Франко отримав повну вищу освіту

Письменник склав усі необхідні екзамени й одержав атестат, без якого не міг бути допущений до докторського іспиту.

У 1893 р. у **Віденському університеті** під керівництвом відомого славіста В. Ягича І.Франко захистив дисертацію на тему: “Варлаам і Йоасаф, старохристиянський духовний роман і його літературна історія”

1 липня 1893 р. Іван Франко здобув учений ступінь доктора філософії і отримав диплом доктора філософії

Спроба очолити кафедру Львівського університету

У листопаді 1894 р. Франко попросив керівництво Львівського університету дати дозвіл для викладання на кафедрі української словесности *історії української літератури та етнографії*.

18 березня 1895 р. відбувся габілітаційний колоквиум.

Інавгураційна (вступна, пробна) лекція “«Наймичка» Т.Шевченка”, яку прочитав І. Франко, вразила всіх присутніх науковою глибиною.

Але ані докторський ступінь, ані рекомендації з Відня не допомогли. Тодішній намісник Галичини граф Казімеж Бадені зробив усе для того, щоб не допустити в університет письменника.

6. Подорожі. Іван Франко - один з фундаторів розвитку туризму і туристичного руху в Україні.

- 1874 р. - перша мандрівка по карпатських селах (Синевидне, Бубнища, Тисове, Мізунь, Лолин...)
- Пізніше І. Франко багато подорожував Рожнятівщиною, Скільщиною, Тухольщиною, Стрийщиною, Галичиною.
- І.Франко був активним збирачем фольклорних і етнографічних матеріалів (колядок, приповідок, заклинань, оповідань про опришків, легенд, казок...).
- Організував «Кружок етнографічно-статистичний для студіювання життя й світогляду народу», «Кружок для устоювання мандрівок по наших краю»

За великі заслуги в галузі етнографії І. Франко з 1902 р. став членом Віденського етнографічного товариства, а з 1907 р. радником музею у Відні

Подорожі за кордон. Письменник відвідав — Перемишль, Краків, Прагу, Відень, Будапешт, Нюрнберг, Франкфурт, Рим, Венецію, Флоренцію, Белград, Ліпик, Київ, Одесу

ДАЛЕКІ ПОДОРОЖІ. Незрідка Франкові дороги пролягали і далі, поза межі рідної Галичини, – до Перемишля, Кракова, Праги, Будапешта, Відня, Чернівців, Києва, Одеси... Бував він і в Сербії (у Белграді), і в Хорватії (в Ліпiku та Ловрані), і в Німеччині (у Нюрнбергу й Франкфурті).

7. Перші твори.

15 років – перший вірш «На Великдень 1871 року», присвячений батькові (не дійшов до нашого часу)

17 років – перші збережені поезії («Пісні народні», «Моя пісня», «Котляревський») й драматичні спроби («Югурта», «Ромул і Рем»)

18 років – під псевдонімом Джеджалик надруковані перші вірші – «Моя пісня» і «Народна пісня» (1874 р.)

19 років – роман «Петрії і Добошуки» (1875-1876 р.)

20 років – перша поетична збірка «Баляди і розкази»

8. Журналістська діяльність.

У 1870-1880-х рр. І. Франко провадив активну журналістську та публіцистичну діяльність і видавав:

- разом із М. Павликом - журнал «Громадський друг» (вийшло тільки 2 номери) та альманахи «Дзвін» і «Молот» (усі 1878);

- спільно із І. Белеєм – журнал «Світ» (1881-1882);

- із гуртком львівського студентства – молодіжний журнал «Товариш» (1888).

• Зневірившись у співпраці з галицькими народовцями, Франко спільно з діячами «Старої Громади» пробував заснувати власний незалежний орган («Поступ»). З цієї метою двічі їздив до Києва — 1885 і 1886 року, зустрічався з громадсько-культурними діячами (Миколою Лисенком, Михайлом Старицьким, Єлисеєм Трегубовим, Павлом Житецьким та ін.).

• Разом із дружиною, О. Франко, видавав літературно-науковий журнал європейського зразка «Житє і слово» (1894—1897). Упродовж 1887—1897 працював у редакції польської газети «Kurjer Lwowski» (десятиріччя «в наймах у сусідів»). За публікацію у віденській газеті «Die Zeit» полемічної статті «Поет зради» (1897), що містила гострі оцінки творчості А. Міцкевича, Франка під тиском обурених польських шовіністів було звільнено з роботи в редакції «Kurjera».

Співпрацював також у виданнях **українських народовців:**

• газеті «Діло» (1883-1886);

• жур. «Зоря» (у 1883 -1886) та

• жур. «Правда» (1888);

• багатьох **польських та австрійських часописах.**

Входив до складу редакційного комітету літературно-наукового журналу "Вісник"

9. Політична діяльність

– Один із засновників (1890) та перший голова (до 1898) Русько-української радикальної партії (РУРП) — першої української політичної партії

– Редактор друкованих органів РУРП — газет «Народ» (1890-1895), «Хлібороб» (1891-1895), «Громадський голос» (з 1895)

– Тричі балотувався від цієї партії на виборах до галицького сейму та австрійського парламенту (1895, 1897, 1898), щоразу безуспішно (через виборчі махінації влади)

– Співзасновник Національно-демократичної партії, з якою співпрацював до 1904 р.

– І. Франку належить ініціатива ширшого вживання в Галичині назви «українці» замість «русини»

10. Арешти

Червень 1877 9 місяців за соціалістичну пропаганду	Березень 1880 3 місяці звинувачення у підбуренні селян проти «законного порядку»	Серпень 1889 2 місяці звинувачення в агітації за відрив Галичини від Австро-Угорщини
--	---	---

11. Літературна спадщина. Літературний доробок Франка складає: 6 тисяч творів – 100 томів, 10 поетичних збірок, 1 збірка поем, 10 творів великої поеми, 100 творів малої прози, 3 000 наукових та публіцистичних текстів різних сфер життя, 200 перекладів, 14 мов, 37 національних літератур, 220 окремих видань (книжок і брошур), 60 збірок оригінальних і перекладених творів різних жанрів.

– Перший вірш написаний у 15 років (Великдень, 1871).

– Перші публікації у пресі – у 18 років (журнал «Друг», 1874).

– Перша поетична збірка – у 20 років «Баляди і розкази».

– Писав 5-ма мовами – українська, російська, німецька, польська, болгарська.

<p>Ліричні твори Збірки: «З вершин і низин», «Зів'яле листя», «Мій Ізмарагд», «Із днів журби», «Semper tiro» Поєми: «Панські жарти», «Смерть Каїна», «Іван Вишенський», «Мойсей»</p>	<p>Прозові твори Збірки: «В поті чола», «Галицькі образки» Повісті: «Воа constrictor», «Захар Беркут», «Перехресні стежки», Романи: «Борислав сміється», «Герой поневолі», «Великий шум» Новела: «Сойчине крило»</p>	<p>Драматургія Драми: «Украдене щастя», «Сон князя Святослава» Комедії: «Рябина», «Учитель» Одноактівки: «Останній крейцар», «Кам'яна душа», «Майстер Черняк», «Суд святого Миколая»</p>	<p>Твори для дітей «Коли ще звірі говорили», «Лис Микита», «Пригоди Дон-Кіхота», «Коваль Бассім», «Абу-Касимові капці», «Грицева шкільна наука», «Малий Мирон»</p>
--	--	--	--

Скільки написав Франко?

Іван Франко прожив неповних 60 років земного життя, з них понад 40 років віддав активній творчій діяльності.	<p>6 тисяч творів 10 поетичних збірок 10 творів великої прози 3000 наукових текстів 200 перекладів</p>	<p>100 томів 1 збірка поем 100 творів малої прози та публіцистики з 14 мов та 37 національних літератур</p>
--	---	--

12. Перекладач. Франко переклав староарабські та індійські поетичні пам'ятки, зразки давньогрецької поезії — Гомера, Гесіода, Софокла, Аристофана, твори давньоримських поетів Горація, Овідія, італійського майстра Середньовіччя Данте, видатних англійських поетів — Шекспіра, Байрона, Шеллі, німецьких — Гейне, Гете, французьких — Віктора Гюго, Поля Верлена, польських — Міцкевича, Конопницької, російських — Пушкіна, Лермонтова, Некрасова і багатьох інших.

13. Кохання

І. Франко та Ольга Рошкевич.

*Одна несміла, як лілея біла,
З зітхання й мрій уткана, із обносів
Сріблястих, мов метелик, підлетіла*

Першим сильним почуттям юного Франка було його кохання до попівни Ольги Рошкевич з с. Лолина. Вони мріяли одружитися. Але після арешту Франка батьки Ольги заборонили їй спілкуватися з поетом. Щоб вийти з-під опіки батька, Ольга вирішила фіктивно одружитися. Але церковний шлюб з Володимиром Озаркевичем, теж священником, став довічним. Донька священника Ольга Рошкевич (у заміжжі Озаркевич) була першим коханням поета — «несміла, як лілея біла, з зітхання й мрій уткана». Іван, тоді ще студент університету, зустрів її, прийшовши в гості до свого друга. Між ними спалахнуло кохання, але два арешти Франка за участь у гуртку демократичної молоді поставили хрест на його намірах одружитися з Ольгою. Її батьки заборонили молодим людям не лише зустрічатися, а й листуватися. Як згадував сам Франко, попри всі перепони, їхні стосунки, тривали близько десяти років. Вони продовжували переписку навіть після того, як Ольга побралася з о. Володимиром Озаркевичем. Свого первістка вона назвала Іваном. На схилі віку перша кохана Франка мешкала поруч із ним у Львові, попри це завжди уникала зустрічей із ним. Перед смертю Іван Якович просив покликати її, щоб проститися. Ольга не прийшла, а помираючи, попрохала, щоб їй під подушку в труну поклали його листи.

Інші жінки. Після розриву з Ольгою Рошкевич у долі Франка майже одночасно з'явилися письменниця Уляна Кравченко, молода вчителька Климентія Попович та представниця відомого роду Білинських Ольга, Анна Павлик **Уляна Кравченко** зранку давала згоду йти заміж, але вже ввечері забирала свої слова назад. Пояснювала, що замилювання творчістю — це одне, а цілий день бачити поета, то інше не захотіла. Потім не раз говорила, що тому заміж за Франка не пішла, аби зберегти його для української культури.

Попович Климентина (1863—1946) — українська письменниця з Галичини, за фахом вчителька. Авторка поезій та оповідань з життя галицької інтелігенції; друкувалася в „Зорі”, „Ділі”, альманахах „Перший вінок”, „Українська муза”, в антології „Акорди”. Письменниця була однією з тих талановитих учениць, яких найбільше цінував Іван Франко. Їй присвятив вірш „К.П.” (перша назва „Відповідь”), де висловив своє розуміння кохання.

Ольга Білинська. Серйозно збиралася за Франка заміж і навіть плаття собі пошила. Але повторилася історія, як з Ольгою Рошкевич: Франко уявив її нужденну, з малими діточками на роздоріжжі, коли він буде відбувати ув'язнення — і зник з її горизонту. Що було причиною розриву насправді — лише догадка.

Анна Павлик - діячка жіночого руху, малоосвічена гуцулка з Косова після розриву поета з О.Рошкевич оточила його теплом і увагою. Горда дівчина не випрошує любов, не тягне поета під вінець.

І. Франко та Юзефа Дзвонковська.

*Явилась друга - гордая княгиня,
Бліда, мов місяць, тиха та сумна,
Темна й недоступна, мов святиня.
Мене рукою зимною вона
Відсунула і шепнула темно:
«Мені не жисть, тож най умру одна!»*

Юзефа Дзвонковська була дочкою емігрантів. У неї були закохані всі члени гуртка, до якого входив Франко, але дівчина нікому не відповідала взаємністю. На Івана вона справила сильне враження, і він палко її покохав. Вони писали одне одному листи. Франко вирішив, що після Ольги Рошкевич Юзефа саме та жінка, яка може бути його дружиною.

Вони познайомилися в Станіславові (нині м. Івано-Франківськ). Молоді люди тривалий час листувалися, однак на всі залицяння Франка Дзвонковська незмінно відповідала відмовою. За однією з версій, дівчина розуміла, що поет набагато нижчий за неї за соціальним статусом, а за іншою — вона знала, що невиліковно хвора.

Наприкінці 1883 р. він запропонував їй руку й серце, але дівчина відмовила. Однак відкрила — йому єдиному — справжню причину своєї холодності й непоступливості: кохання не для неї, Юзефа хворіла на сухоти — тоді страшну, невиліковну хворобу, яка раніше чи пізніше мала звести її в могилу. Поет присвятив Юзефі один із найтрагічніших віршів «Зів'ялого листя» — «Вона умерла!», у якому передав біль і розпач втрати. ...Її могилу знайшли недавно на кладовищі в Івано-Франківську. Звичайнісінька плита з пісковика, потріскана й поросла мохом. На ній — дати народження й смерті Юзефи Дзвонковської — 1862–1892. Усього 30 років життя.

Передчуття не обмануло дівчину.

І. Франко та Целіна Журовська.

<i>Явилась третя — жєницина чи звір? Глядиш на неї — і очам приємно, Впивається її красою зір. То разом страх бере, душа холоде І сила розпливається в простір</i>	<i>За що, красавице, я так тебе люблю, Що серце треплеться в грудях несамовито, Коли проходиш ти повз мене гордовито? За що я тужу так, і мучусь, і терплю?</i>
--	---

Уже листуючись із майбутньою дружиною, І. Франко пережив ще одне, мабуть, найтяжче кохання — до Целіни Журовської. «Отся любов перемучила мене дальших 10 літ», — зізнається згодом поет. Целіна — полька, працювала на пошті, була надзвичайно примхливою й гордою, до Іванових почуттів поставилася легковажно. «За саме серце вхопила мене, і смокче кров, і геть спокій жєне», — писав він про неї у вірші. Вражений її красою, Іван постійно шукав із нею зустрічі. Не маючи адресатів для листування, сам собі писав листи, аби частіше ходити на пошту. Згодом почав між своєї кореспонденції вкладати листи до Целіни, а також присвячені їй вірші. Пізніше з неприхованою пихою вона згадувала, що І. Франко буквально переслідував її. Іде з роботи, а він — слідом. Дівчина зупиниться — і він. Так тривало місяцями. Іван, як школяр, боявся промовити до неї й слово, підступити ближче, годинами вистоював перед її вікнами. Панну це смішило й злило водночас. На запитання, чому не відповіла поету взаємністю, Журовська відверто, не видумуючи різних причин, відказувала: він їй просто не подобався. Був рудий, а їй імпонували брюнети, особливо брюнети із синіми очима. І прізвище не подобалося, не мав солідного становища, грошей та надій на них. В уяві поета Целіна — «жєницина чи звір», «сфінкс». Її ім'я з'явиться в повісті «Маніпулянтка». Пізніше жіночий образ у «Перехресних стежках», теж навіяний постаттю Целіни, І. Франко назве ім'ям Регіна (цариця). Цариця, королева сонця, мрій та дум поета... Целіна вийшла заміж за поліцейського комісара Здіслава Зигмунтовського, мала з ним двоє дітей і швидко овдовіла. Син Едісь загинув на фронті.

Целіна одружилася **1896-го**, цьогоріч побачила світ збірка Івана Франка «*Зів'яле листя*», яку заслужено вважають вершиною української любовної лірики. На той час поет уже десять років був одружений із киянкою - Ольгою Хоружинською, шлюб із якою він узяв у травні 1886 р., але впродовж цілого десятиліття оспівував своїх колишніх пасій. Своїй же законній дружині він за все життя присвятив лише один вірш, який написав менш як через рік після весілля.

14. Одруження

Ольга Хоружинська - жінка, якій судилося бути поруч

*Спасибі тобі, моє сонечко,
За промінчик твій — щире словечко!
За той усміх твій не вдослід журбі
Спасибі тобі!*

Ольга закінчила Харківський інститут шляхетних дівиць, отримала диплом учителя, володіла французькою, німецькою і англійською мовами, чудово грала на фортепіано.

Ця освічена жінка була Франкові вірною дружиною, народила трьох синів і дочку, писала статті, видавала журнал "Життя і слово", багато допомагала чоловікові у написанні та виданні творів, переживала з ним радість і горе.

Саме вона спонукала Франка записатися до Чернівецького університету — і він здобув вищу освіту. А невдовзі за кошти дружини письменник поїхав до Відня, де написав та захистив дисертацію і отримав диплом доктора філософії.

У листі до свого друга, сходознавця Агатангела Кримського, Іван Якович відверто писав: «З теперішньою моєю жінкою я одружився без любові, а з доктрини, що треба оженитися з українкою, і то більш освіченою, курсисткою. Певна річ, мій вибір був не архіблискучий. Мавши іншу жінку, я міг би був розвинути краще і доконати чогось більшого. Ну, та дарма, судженої і конем не об'їдеш».

На початку 1885 р. Франку вже було 28, і він серйозно задумувався про одруження. У лютому поет відвідав у видавничих справах Київ. Там, у гостях родини викладача Колегії Павла Галагана Є. Трегубова, його увагу привернула молодша сестра господині — 20-літня Ольга Хоружинська. Походячи зі збіднілої дворянської родини, вона була блискуче освіченою як для жінок того часу: закінчила Харківський інститут шляхетних дівчат і вищі жіночі курси, володіла французькою, німецькою та англійською мовами, професійно грала на фортепіано, співала у хорі, виступала в театральних виставах.

Після нетривалого спілкування Франко повернувся до Львова. Уже в першому ж листі до дівчини він прагматично написав: «Що сказали б Ви, якби якийсь галичанин, приміром я, приступив до Вас із проською: будьте моєю дружиною, моєю жінкою?» і почав детально перелічувати свої прибутки від редакторської й письменницької праці та витрати. Втім, порадившись зі своїм -дідусем-опікуном, Ольга наприкінці жовтня дала йому ствердну відповідь. Однак Іван Якович продовжував вагатись і наприкінці 1885 р., ніби щось передчуваючи, написав їй листа з проханням розірвати стосунки, «щоб весілля наше не було прологом до тяжкої, страшної драми». На що Ольга відповіла: «Я Вам не нав'язуюсь, я і сама зможу жити і заробляти собі на хліб». Це, очевидно, зачепило письменника, і він вирішив поновити заручини. А на початку 1886-го наречена завітала до Львова.

Молоді люди почали планувати весілля. Хоружинська наполягала на квітні, тому наприкінці березня наречений прибув до Києва. Не варто забувати, що в ті часи Україна була розділена між двома державами: Львів -належав до Австро-Угорщини, а Київ — до Російської -імперії. Для одруження Франкові, як австрійському підданому, необхідно було надати відповідні документи, тому довелося тривалий час чекати, доки їх перешлють до Києва. Через що весілля перенесли на травень, хоча це й була недобра прикмета.

16 травня 1886 р. Іван та Ольга взяли шлюб у Павлівській церкві при Колегії Павла Галагана в Києві. Франко спізнився на власну церемонію, бо побачив у бібліотеці Трегубова рідкісний стародрук і сів його переписувати, забувши зовсім про час. На весіллі були присутні представники як Галичини, так і Центральної України. Як прогресивний громадський діяч, своїм шлюбом Іван Якович прагнув втілити давню мрію українського народу — об'єднати розділену кордоном батьківщину в одну державу. Тому й обрав собі за дружину представницю Слобожанщини. До того ж дід Ольги, Іван Федоровський, дав за нею хороший посаг, хоч і говорив онуці: «Я б не закохався до нестями в твого чоловіка. Мені здається, цьому заважає його зачіска»

Не встигли відгуляти весілля, як над Франком знову -нависла загроза нового арешту, жандарми не припиняли стежити за ним. Молоде подружжя мусило від'їжджати квап-ливо до Львова, провівши першу шлюбну ніч у потязі.

Ольга Хоружинська, перетнувши кордон, опинилася в зовсім нових для себе умовах. Її, представницю -Східної України, знайомі Франка називали «москалькою» і постійно критикували за розбіжні з галицькими звички та уявлення. Попри всі перешкоди, молода дружина -що-сили намагалася довести свою значущість, усіляко -допомагаючи чоловікові. Вона видавала разом із ним -журнал «Життя і слово», перекладала наукові статті із французької, збирала фольклор, нелегально перевозила через кордон до Російської імперії заборонену галицьку літературу, заохочувала Франка до навчання в Чернівецькому університеті, «була його інспіраторкою, дорадницею, підтримкою». Але в очах галицької громади Ольга так і залишалася «схизматичкою», яка за стільки років не навчилася розмовляти українською, спілкуючись суржилом. Саме через неї відвернулися від Івана Яковича такі його близькі знайомі, як Михайло Павлик. Безсумнівно, це викликало невдоволення дружиною й у самого митця.

Місцеве жіноцтво постійно критикувало молоду -дружину за те, що вона була поганою господинею. Ольга щиро прагнула створити всі умови для свого видатного чоловіка, перед талантом якого схилилася, але їй це не вдавалося. Як пригадає Анна, донька Франків, «Мама, звикла змолоду на достаток — не вмiла в скромних обставинах бути ощадною. Без застанови віддавала послідні гроші на гостини і дарунки гостям, що приїжджали у відвідини». Не знаючи галицької кухні, вона намагалася постійно експериментувати зі стравами, а оскільки не мала з ким порадитися, то наслідки були не завжди вдалимими. Збереглися листи Ольги до Франка, у яких вона запитувала чоловіка (!), як приготувати ту чи іншу страву, і навіть надсилала йому зразки муки.

Друг родини, історик Григорій Величко, писав: «Усе робилось без ладу, і в хаті Франка панував нелад і хаос, не було вигоди, а був недостаток, дарма, що заробляв він добре, і галицька жінка могла б тримати рівновагу й дати своєму чоловікові та родині спокійне і вигідне життя». -Однак згодом додавав: «Її самотньою провинкою було те, що вона вийшла заміж за Франка в чужі для неї мізерні галицькі обставини. Сама вона була добра, чуйна до людського горя, досить поступлива, але непрактична в житті».

У подружжя за п'ять років народилося **чотверо дітей** — **сини Андрій, Тарас, Петро і дочка Анна**. Здоров'я Ольги почало слабнути — у неї навіть підозрювали туберкульоз. 1893 р. — Франко повернувся з Відня, у листі другу оповідав, що «у неї лучився вибух крові, і хоч лікарі впевняють, що се нічого, катар легких, то все-таки боюся, щоб не було гірше». Натомість інша, більш тяжка, хвороба дружини Івана Яковича проявилася дещо пізніше. Коли Франко прохав руки Хоружинської, то її сім'я делікатно змовчала про спадковий недуг. Адже від нього страждав Іван, брат Ольги, а одна з сестер — Марія — навіть декілька років провела в божевільні Харкова, у сестри Антоніни на схилі віку теж почали проявлятися ознаки захворювання. За перші роки після весілля Ольга ж не виказувала жодних причин для занепокоєння. Проте з часом родина росла, проблемами накопичувались, стосунки з чоловіком щодалі більше розчаровували — і душевна рівно-вага дружини похитнулася.

Після смерті улюбленця сина Андрія сильно погіршився і стан здоров'я Ольги Федорівни. Її нервові напади стали просто нестерпними для рідних — найперше для доньки Анни, яка найбільше потерпала від дій матері.

Ольга Федорівна вийшла з лікарні вже після смерті свого видатного чоловіка (1918 р.), провівши там понад три роки. Наближені до родини пригадували, що поводити себе вона почала значно спокійніше — «не бігала, не кричала, не кидала полінами, як то було раніше». Вона була в змозі сама себе обслуговувати і навіть 1926 р. написала спогади. Дослідники припускають, якби вчасно було розпочато її адекватне лікування, то перебування у психіатричній лікарні можна було б уникнути. Проте, який діагноз їй ставили, як саме лікували — достеменно невідомо. За спогадами сучасників, на схилі віку дружина Франка справляла враження цілком здорової людини, листувалася з багатьма друзями родини. Єдине, що видавало її хворобу, були постійні згадки про сина -Андрія як про живого. У листах наприкінці 1920-х — початку 1930-х рр. вона то передавала сину Тарасові привіт від старшого брата, то просила Митрополита Андрея Шептицького посприяти якнайшвидшому поверненню Андрія до-дому тощо. Весь час чекала на його приїзд, а коли приїздила донька, вона її вже не пізнавала.

17 липня 1941 р. померла Ольга Франко. Поряд з нею, на жаль, не було нікого з рідних. Це були перші дні німецької окупації Львова. Свого геніального чоловіка вона пережила на 25 років. Коли ховали Івана Яковича, то планувалося, що його дружину потім покладуть в одну з ним могилу. Але через скульптурну композицію, споруджену 1933 р. на могилі Каменяря, це стало неможливо, тому поховали Ольгу Федорівну трохи віддалік. Не вдалося їм зблизитися за життя, так не вдалося і після смерті... Як писав літературознавець Ярослав Грицак, «...у кінцевому ж рахунку і Франко, і Хоружинська схильні були вважати своє одруження катастрофою, що було розплатою за шлюб без любові, а з доктрини».

15. Діти

Андрій Франко (1887-1913) — український філолог, фольклорист, етнограф, перекладач, хворів на епілепсію, був улюбленцем мами

Тарас Франко (1889-1971) — український письменник, педагог. Член Спілки письменників СРСР.

Петро Франко (1890-1941) — український педагог, письменник, науковець-хімік. Учасник національно-визвольних змагань 1914—1920 (військовий льотчик УГА). Співзасновник Пласту. Член Наукового Товариства ім. Шевченка. Депутат Верховної Ради УРСР 1-го скликання (з 1940 р.).

Брати Франки, закінчивши польськомовну народну школу та ака-демічну українську гімназію у Львові, 1907 р. вступили на філологічний факультет до Львівського університету. Однак недуга батька завадила повно-цінному навчанню. Івану Франкові 1908 р. паралізувало руки, і він потребував помічника у всіх справах — від побутових до творчих. Таким помічником і став для нього Андрій. Сам тяжко хворий, юнак став батьковими руками: він писав за нього листи, записував під диктовку твори, допомагав із перекладами та збором фольклорних матеріалів, незмінно супроводжував у поїздках, слідкував за прийомом ліків і режимом дня Франка.

Анна Франко (1892-1988) — українська письменниця, мемуаристка, публіцист.

Закінчивши школу та вчительську гімназію при ній, Анна не змогла отримати посаду вчительки, а тому працювала урядником у страхово-кредитному товаристві «Дністер». Після трагічної смерті брата Андрія вона перейняла його естафету в догляді за батьком — супроводжувала його під час поїздки, допомагала в побуті. Це викликало різке невдоволення з боку Ольги Федорівни

Становище Анни з часом стало зовсім нестерпним, тому за першої-ліпшої нагоди поїхати з дому вона -вхопилася, як за рятівну соломинку. Незабаром тітка по матері — Олександра Ігнатович — запросила її в гості на Київщину, і дівчина одразу погодилася. Це був червень 1914 р., а вже в липні почалася Перша світова війна, через що донька Франків не змогла перетнути кордон з Австро-Угорщиною і повернутися додому. Анна в Києві влаштувалася до шпиталю сестрою милосердя. Відсутність доньки тяжко вразила Івана Яковича. Листовно та через знайомих він

постійно прохав її про повернення, навіть погрожував позбавити спадщини. Однак Анна не могла побороти болючі спогади про своє життя в рідному домі і, незважаючи на повагу і співчуття до хворого батька, відповіла йому відмовою.

До останніх днів Анна відчувала провину за те, що не повернулася додому, що кинула безпорадного батька і навіть не змогла приїхати на його похорон.

1919 р. у складі Місії Червоного Хреста вона виїхала до Берліна для надання допомоги українським полоненим. Там молода жінка зустріла лікаря Петра Ключка, з яким згодом одружилася. У них народилося двоє синів. Сім'я Ключків певний час мешкала на Закарпатті. Анна, хоч як не важко це було психологічно, кілька разів приїздила до Львова провідувати матір. Однак і в її родині не все було добре: після тюремного ув'язнення помер її чоловік, а молодший син Тарас із підліткового віку внаслідок перенесеного кору страждав на епілепсію. Пізніше Анна мешкала в Австрії, де працювала мед-сестрою, а потім осіла в Канаді. Її твори були заборонені в Радянському Союзі, та саме вони дають нам найцінніші матеріали про родинне життя Івана Франка.

«Батько завжди заохочував працювати і вчитися.

Повторював, що не має прав той, хто не виконує обов'язків.

Особистим прикладом привчав дітей бути працьовитими, додержувати слова.

Не терпів людей, що ламали своє слово, не виконували обіцянок, не приходили на умовлений час."

16. Будинок у Львові

ЛЬВІВ, ВУЛ. ПОНІНСЬКОГО, № 4. Для придбання парцелі та будівництва вілли І.Франко використав гроші, подаровані у 1898 р. галицькою громадою до 25-річного ювілею його літературної праці (близько 2 тис. австрійських крон), частину посагу дружини та кошти успадковані нею після смерті діда, російського генерала Таманова, а також Франко взяв у банку іпотеку на 34 роки (яку виплатили вже по війні його діти).

1902 р. родина Франків переїхала до нового дому. Довго-очікуване власне помешкання не принесло їм щастя. Неправильно побудовані комини взимку не давали теп-ла, а лише чаділи, доводилося сидіти в холоді. Через постійні протяги діти часто застуджувалися.

Будівля у "швейцарському стилі" під черепичним дахом з ромбовим орнаментом побудована в 1901-1902 рр. будівничим М.Заходним.

1 поверх: 5 кімнат, кухня

2 поверх: 2 кімнати

У дворі ростуть посажені поетом дерева: чотири яблуні, груша і два горіхи.

Тут І. Франко прожив останні 14 років (1902-1916) свого життя.

10 жовтня 1940 р. у будинку відкрили Літературно-меморіальний музей І.Франка (перший директор - син Петро).

Сучасна адреса: вул.І.Франка, 152

17. Остання роки Орел, що волоче за собою підтяті крила

- ✓ Подарунок на п'ятдесятиліття: Вчена рада Харківської університету присвоїла йому без захисту ступінь доктора словесності
- ✓ вчені Академії наук Росії запропонували затвердити І. Я. Франка членом-кореспондентом Петербурзької Академії наук
- ✓ 1913 року відзначили 40-ліття літературної творчості Франка. Тоді був створений комітет допомоги Каменяреві. Гуцульщина і Прикарпаття склали грошові пожертви. На Поділлі, крім грошей, зібрали багато зерна, яке комітет продав і всі гроші були покладені комітетом в ощадну касу «Дністро» у Львові. Це був фонд для утримання Франка.

Наприкінці 1915 р. Франка було висунуто на здобуття Нобелівської премії. З клопотанням про це перед Нобелівським комітетом виступив професор, доктор філософії з Відня Йосип Застирець. Його підтримали Провідні науковці світу. Проте незабаром І. Франка не стало, премію ж отримав інший митець.

Останнє десятиріччя Франкового життя минало переважно в самоті та фізичних і психологічних стражданнях. Від 1900 р. з періодичними загостреннями протікало психічне захворювання дружини письменника, яка час від часу проходила курси лікування в клініці для душевнохворих.

Починаючи з 1908р. і сам Франко страждав від тяжкої психофізіологічної недуги (за сучасними медичними даними — інфекційний ревматоїдний поліартрит), унаслідок якої мав деформовані й паралізовані руки. Це значно утруднило йому продуктивну літературну й наукову працю, якої він, однак, не припиняв до самої смерті. Сам міг писати тільки за допомогою спеціального пристрою, прилаштувавши до руки олівець.

Про те, наскільки пекельним був перебіг цієї недуги і які жахливі наслідки мали періоди її загострення для фізичного й психологічного стану творця, промовисто свідчить «Історія моєї хвороби» Франка – моторошний документ глибоких страждань великої людини, писаний рукою письменникового сина, Андрія.

Після смерті молодшого сина Андрія, дружина потрапила до психіатричної лікарні, надії на її одужання не було ніякої. Два інших сини воювали: Тарас – у війську Українських січових стрільців, Петро літуном - на Австрійському фронті, дочка Анна через війну «застрягла» в Києві, ніяк не могла повернутися через бойові дії до Львова від рідні.

18. Смерть. Наприкінці свого життя великий український письменник Іван Франко лежав хворий у Приюті для недужих Українських Січових Стрільців при збірній станції у Львові від 13 листопада 1915 р. до 15 березня 1916 року. Після того 74 дні лікувався вдома

За два тижні до смерті Франко знайшов у собі сили і пішов додому через все місто у супроводі племінника. Біля письменника в останні години та дні не було найрідніших: сини воювали на фронтах, дочка поїхала до Києва, дружина була у психлікарні.

Жодних родичів поряд із письменником не було (Анна тоді мешкала в Києві, Петро був на фронті, а Тарас — у полоні), організацію похорону взяло на себе Наукове товариство ім. Т. Шевченка.

9 березня 1916 р. поет написав заповіт:

бібліотеку, рукописи та документи передавав Науковому товариству ім. Шевченка, а майно - дітям.

Ніч з 27 на 28 травня 1916 року була для Івана Франка останньою.

ПОМЕР ПИСЬМЕННИК 28 ТРАВНЯ 1916 Р. ПОПОЛУДНІ.

Преса понад 50 країн світу відгукнулася на трагічну звістку про смерть українського генія.

Про смерть письменника було оголошено в газеті “Діло” через два дні: “Ангел смерти злетів на українську землю, щоб замкнути очі на вічний сон найбільшому з сучасних синів України. Настало для нас велике свято суму...”

19. Похорон. І.Франка поховали в чужій вишиваній сорочці та єдиному старенькому костюмі.

31 ТРАВНЯ 1916 р. – відбулося кількатисячне урочисте прощання з І.Франком на Личаківському цвинтарі Львова. Грошей на окрему могилу не було, тому його поховали в «позиченій» ямі на 6 домовин.

Через 10 років митця перепоховали на почесному місці при вході на цвинтар.

У 1933 р. на пожертви галичан на його могилі було споруджено пам'ятник із символічним образом каменяра, що розбиває скелю, прокладаючи шлях у нове життя.

Пам'ять про письменника

- Музей-садиба родини І.Франка в м. Калуш
- Державний історико-культурний заповідник «НАГУЄВИЧІ»
- Музей Івана Франка в с. Лолин
- Музей Івана Франка в с. Лолин
- Львівський національний літературно-меморіальний музей І.Франка
- У 1962 р. місто Станіслав перейменували на Івано-Франківськ.

Ім'я митця присвоєно:

- Львівському національному університету,
- Дрогобицькому державному педагогічному університету,
- Національному академічному драматичному театру в Києві, та багатьом іншим відомим закладам культури.
- 20 грудня 2017 року було підписано Протокол про заснування Всеукраїнського учнівського літературно-мистецького конкурсу «Стежками Каменяра»

«ФРАНКО ФЕСТИ» (27-29 липня кожного року) — музично-мистецький фестиваль у Нагуєвичах .

ПІД ЧАС ФЕСТИВАЛЮ ВІДБУВАЮТЬСЯ:

- концертні програми української музики,
- виступи бардів та різноманітних народних колективів,
- арт-перфоманси та художні інсталяції,
- театральні виступи та читання творів Франка.

Кожен гурт, який виступає на фестивалі, спеціально готує пісню на вірші І. Франка та презентує її в Україні.

Премії

- Премія імені Івана Франка (1991) — премія НСПУ за переклади та популяризацію української літератури за кордоном
- Премія імені Івана Франка в галузі літератури та журналістики (2000) — міська премія Івано-Франківська
- Премія імені Івана Франка у галузі інформаційної діяльності (2004) — премія Державного комітету телебачення і радіомовлення України.
- У червні 2015 р. Роланд Франко (онук письменника) заснував Міжнародний фонд І.Франка.

Діяльність: поширення позитивної інформації про Україну у світі, створення позитивного іміджу України за її кордонами, популяризація наукового і творчого доробку І.Франка.

Завдання: заснування та реалізація Міжнародної премії ім. І.Франка та сприяння її світовому визнанню.

• Міжнародна премія імені Івана Франка — заснована 2015 року Міжнародним фондом Івана Франка, надається за наукові відкриття, здобутки та заслуги науковців світу у галузі україністики та соціально-гуманітарних наук. Премія визнана у 10 країнах світу

Франко у цифрах

- ~ **60** неповних років життя (27 серпня 1856 — 28 травня 1916).
- **40** років активної творчої праці.
- У 9 років утратив батька (1865).
- У 16 — матір (1872).
- 20 років студій: «тривіальна» (початкова) школа с. Ясениці Сільної (1862—1864) > «нормальна» Головна міська школа отців Василіян у Дрогобичі (1864—1867) > Дрогобицька реальна гімназія ім. Франца-Йосифа (1867—1875)
- Львівський університет (1875—1877, 1878—1879, із перервами) > Чернівецький університет (1890—1891) > Віденський університет (1892 — 1893, докторант).
- Найраніший відомий нині вірш написано у 15 років («Великдень», 1871).
- Перші публікації у пресі — у 18 років (журнал «Друг», 1874).
- Перша поетична збірка — у 20 років («Баляди і розкази», 1876).
- Одружився у 30 років.
- Докторську дисертацію захистив у 37 років.
- **4** арешти через політичні переконання (1877, 1880, 1889 і 1892 рр.).
- **3** невдалі спроби стати депутатом галицького сейму та австрійського парламенту (1895, 1897, 1898 рр.).
- **3** великі кохання (до Ольги Рошкевич, Юзефи Дзвонковської, Целіни Журовської).
- **1** дружина (Ольга з Хорунжинських, родом зі Слобідської України).
- **4** дітей (Андрій, Тарас, Петро, Анна).
- 27 років не мав у Львові власного помешкання, винаймаючи різні квартири, аж поки у 46 років (1902 р.) разом із родиною вселився у власний будинок, споруджений на тодішній околиці міста — Софіївці (вул. Понінського, 4).
- 25-літній (1898) та 40-літній (1913) ювілеї творчої діяльності письменника урочисто відзначила громада.
- Володів **14**-ма чужими мовами.
- 5-ма мовами писав власні твори (більшість — українською, цілу низку — німецькою, польською, російською, болгарською).
- Переклав українською твори близько 200 авторів із **14** мов та 37 національних літератур.
- ~ **100** псевдонімів (Джеджалик, Мирон, Мирон Сторож, Мирон Ковалишин, Руслан, Іван Живий, Невідомий, Не-Давид, Не-Теофраст, Non severus, Vivus, Марко В-а, Один з молодіжи, Один з русинів міста Львова та багато інших).
- **6 000** творів.
- **10** поетичних збірок (книг віршів) та **1** збірка поем.
- 50 поем.
- **10** творів великої прози.
- **100** творів малої прози.
- **3 000** наукових і публіцистичних праць із різних галузей знань та суспільного життя.
- 220 окремих видань (книжок і брошур), зокрема
- **60** збірок оригінальних і перекладних творів різних жанрів.
- 5 000 одиниць зберігання в особистому архіві письменника (XVI—XX ст.).
- 12 000 книжок особистої бібліотеки.
- 50 томів найповнішого на сьогодні зібрання творів.
- **100** томів — передбачуваний обсяг майбутнього повного зібрання.
- Портрет на банкноті номіналом 20 гривень.
- Мільйони шанувальників в усьому світі.
- Багатомільйонні накладі численних видань творів різними мовами, у різних країнах.
- **1** (один) народ, якому Франко присвятив свій життєтворчий подвиг, — український.
- **1** (одна) держава, яка може повелитися перед світом своїм Генієм і відповідальна за долю його спадщини, — Україна.

Цікаві факти

1. Франко у дитинстві був рудим.
2. Франко спав у труні. Колись він мешкав у тьоті Кошицької, яка виробляла весільні скрині і труни. Коли кімната була щент заставлена продукцією, доводилося спати у домовині.
3. Франко добре малював. Розмальовував скрині.
4. І.Франко мав феноменальну пам'ять: міг майже дослівно повторити товаришам годинну лекцію вчителя, знав напам'ять усього "Кобзаря"
5. Домашні завдання з польської мови нерідко виконував у поетичній формі
6. У гімназії став найкращим учнем, давав платні уроки з математики та історії
7. Зібрав чималу бібліотеку – майже 500 книжок
8. Був книголюбом. Коли брав весілля у каплиці Галагана у Києві, то так зачитався у книгозбірні, що запізнився на весілля.
9. Володів 14-ма мовами, перекладав українською з 48 мов, у тому числі і з східних
10. Цікавився індійською культурою, літературою, філософією, вивчав тексти Вед на санскриті
11. Пристрасний рибак та грибар
12. Перший професійний турист
13. Франко пив усе – пиво, вино, горілку, але помірковано. Його ніхто ніколи не бачив п'яним. Коли він був у Відні, любив ходити до місцевих винних підвалів.
14. Не був гурманом, але любив добре поїсти. Особливо йому смакували сушені східні фрукти та в'ялений вугор. Любив чорну каву, а чай пив «по-московськи», тобто з варенням.
15. Саме Іван Франко започаткував моду на поєднання вишиванки та класичного європейського костюму. Він таким чином перетворив вишиванку із етнічного маркера та маркер національний.
16. Швидко вирішував будь-яку справу, швидко писав
17. Був точною, старанною людиною. Коли вже щось обіцяв, то виконував сумлінно і вчасно
18. Фольклорист: записав 400 пісень і 1800 коломийок
19. Любив співати. Тексти пісень від нього записував М.Павлик, а мелодії - М.Лисенко
20. Мав 100 псевдонімів – Джеджалик, Мирон, Сторож, Мирон Ковалишин, Руслан, Іван Живий...
21. Франко рівнявся на Еміля Золя. Франковий науковий реалізм інспірований творчістю відомого француза.
22. Франко писав детективи – «На дні», «Основи суспільности», «Для домашнього огнища».
23. Іван Франко не любив коли його називали Іван Якович.
24. Наголос. Франко чи ФрАнко. Зміна наголосу була симптоматична, аби дистанціюватися від польського контексту
25. Франко на сьогодні єдиний український поет, який номінувався на здобуття Нобелівської премії з літератури

Афоризми письменника

Народ, що не шанує своїх великих людей, не варт зватися освіченим народом

Ми мусимо навчитися чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіційних кордонів

· Книги — морська глибина, Хто в них пірне аж до дна, Той, хоч і труду мав досить, Дивнії перли виносить.	· Як много важить слово, Одно сердечне, теплеє слівце!
· Немає друга понад мудрість, Ні ворога над глупоту, Так, як нема любови в світі Над матірню любов святу.	· Нам пора для України жить! · Лиш боротись — значить жить!
· Хто в першій життя четвертині Знання не здобув, А в другій життя четвертині Майна не здобув, А в третій життя четвертині Хто чесним не був, Той скаже в четвертій: «Бодай я І в світі не був!»	· Дурний, хто, помилок лякаючись, Не сміє братися до діла · Гість, дитя, і цар, і жінка Мають всі один звичай: Є що чи нема – байдуже, Ім усе лиш дай та дай.

· Не може при добрі той жить, Хто хоче злу й добру служити	· Краще малее надбання З ласкою Бога набути, Як незліченне багатство Серед проклять загорнути.
· Шукай краси, добра шукай! Вони є все, вони є всюди. Не йди в чужий за ними край, Найперш знайди їх в своїй груді.	· Вічний революціонер — Дух, що тіло рве до бою, Рве за поступ, щастя й волю, — Він живе, він ще не вмер.
· Я син народа, Що вгору йде, хоч був запертий в льох. Мій поклик: праця, щастя і свобода, Я є мужик, пролог, не епілог.	· Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод Не спинить вас! Зносіть і труд, і спрагу, й голод, Бо вам призначено скалу сею розбити.
· Народе мій, замучений, розбитий, Мов паралітик той на роздоріжжю, Людським презирством, ніби струпом, вкритий!	· Люди, люди! Я ваш брат. Я для вас рад жити · Слова — полова, / Але огонь в одежі слова — / Безсмертна, чудотворна фея, / Правдива іскра Прометея

- Щастя все – день, година, одна хвилина.
- І подумай собі, що іноді досить одного слова, щоб убити чоловіка, щоб навіки або на довгі літа зробити його нещасливим!
- Любов не залежить від нашої волі, приходиться без нашої заслуги, щезає без нашої вини.
- Література кожного народу — це найкраще дзеркало його життя
- Мій патріотизм – се не сентимент, не національна гордість, то тяжке ярмо

Вислови про І.Франка і його творчість

Тихолоз Б.: *«Він був сином коваля і став володарем у царстві духа. Він уважав себе «мужиком» і став велетнем у царстві людської культури.*

Михайло Коцюбинський: *«Трагізм особистого життя письменника часто влітається в терновий вінок життя народного» .*

«Людина, яка б вона сильна не була, не може жити самою боротьбою, самими громадянськими інтересами. У Франка є прекрасна річ — лірична драма «Зів'яле листя». Се такі легкі, ніжні вірші, з такою широкою гамою почуттів і розумінням душі людської, що, читаючи їх, не знаєш, кому оддати перевагу: чи поетові боротьби, чи поетові-лірикові, співцеві кохання і настроїв.

П. Тичина: *«...У важкі часи безправ'я і темряви він був для Західної України і університетом, і енциклопедією, і академією наук, і народним, не затвердженим ніякою монаршою ласкою міністром культури та освіти...» .*

Д. М. Павличко: *«Він — геніальний поет. Саме як поета ми бачимо його поряд з найвидатнішими світовими майстрами, а в рідній літературі він чи не єдиний має право займати місце на недосяжній височині Шевченка».*

М. Рильський: *«Іван Франко — це розум і серце нашого народу. ...».*

О. Гончар: *«...Після Шевченка не було в нас такої постаті. Отже, не буде в нас перебільшення сказати, що Шевченко і Франко — це насправді ті два могутніх крила, які винесли українське слово, українську культуру на світові простори. Франко стоїть серед тих великих порадиноків, мислителів-гуманістів, до яких людство завжди буде звертатись...».*

В. Стефаник *«...Франко — наш найкращий провідник, наш учитель...».*

С. Петлюра *«...Після Шевченка долю поведиря національного ідеалу українського народу прийняв І. Франко: це високе покликання він гідно і з честю виконав...».*

У. Кравченко *«...Іван Франко своїм впливом, працею і прикладом виховав ціле молоде покоління, яке за його вказівками пішло на новий шлях...».*

М. Черемшина *«Гріє всю Україну, а світить ...ще далше».*

О. Мельник *«І горів, і яснів, і страждав, і трудився для свого народу».*

Ф. Дашинський *«Він- велетень нового поколю, брат, і захисник бідних ...».*

П.Загребельний : *«...Ми не можемо назвати, мабуть, жодної ділянки людського духу, в якій би не працював Іван Франко і в якій він би не був великий...»*

Джерела

Авраменко О. Українська література (рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загальн. серед. освіти / О.Авраменко, В.Пахаренко. — К. : Грамота, 2018.

Великі українці. Іван Франко <https://www.youtube.com/watch?v=sToHbw1LLAM>

- Вечерова К.Г. Іван Франко. Життя і творчість <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-i-a-franko-zitta-i-tvorcist-137443.html>
- Вікіпедія. [Іван Якович Франко](#)
- Всеукраїнський учнівський літературно-мистецький конкурс «Стежками Каменяра»
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%B6%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B8_%D0%9A%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8F%D1%80%D0%B0
- Гра долі. Та, що поруч <https://www.youtube.com/watch?v=sAVvFCZLKFo>
- Гундорова Т. 6 міфів навколо Івана Франка <http://archive.chytomo.com/news/tamara-gundorova-pro-6-mifiv-navkolo-ivana-franka>
- Державний історико-культурний заповідник «Нагуєвичі»
<https://www.karpaty.info/ua/uk/lv/dr/nahuyevychi/museums/preserve/>
- Дитинство Франка http://ivan-franko.blogspot.com/2011/11/blog-post_8652.html
- Дім Івана Франка - Любов -1 <https://www.youtube.com/watch?v=rgOJJyLLAA>
- Дім Івана Франка - Любов -2 <https://www.youtube.com/watch?v=W5yhKBcq590>
- Дім, який збудував Франко <https://www.youtube.com/watch?v=HCgkogpNihQ>
- Енциклопедія життя і творчості І.Франка <https://www.i-franko.name/uk/Gallery.html>
- Квартира-музей родини І. Франка у Києві <https://tsn.ua/video/video-novini/u-stolici-vidkrili-kvartiru-muzey-rodini-ivana-franka.html>
- Коржик Р. Плейлист декадента. Яку музику слухав Іван Франко <https://artefact.org.ua/literature/pleylist-dekadenta-yaku-muziku-sluhav-ivana-franko.html>
- Коржик Р. «Український Фавст» та великий невідомий. Що ми (не) знаємо про Івана Франка
<https://artefact.org.ua/literature/ukrayinskiy-favst-ta-velikiy-nevidomiy-shho-mi-ne-znayemo-pro-ivana-franka.html>
- Літературно-меморіальний музей І. Франка у с. Криворівня
<https://www.karpaty.info/ua/uk/if/vh/kryvorivnya/museums/franko/>
- Львівський національний літературно-меморіальний музей І.Франка
<https://www.karpaty.info/ua/uk/lv/lw/lviv/museums/franko/>
- Львівський національний літературно-меморіальний музей І.Франка
<https://www.karpaty.info/ua/uk/lv/lw/lviv/museums/franko/>
- Мисак Н. Сільські ферії родини Івана Франка
- Музей Івана Франка в селі Лолин <https://karpaty.rocks/region/ivano-frankivska-oblast/yaremchansky-rayon/bukovel/muзей-ivana-franka-v-seli-lolyn>
- Музей-оселя родини І. Франка у м. Калуші <https://www.karpaty.info/ua/uk/if/kl/kalush/museums/franko/>
- Обличчя української історії. Іван Франко <https://www.youtube.com/watch?v=liSCZtXwqBw>
- Онлайн-курс з підготовки до ЗНО "Лайфхаки з української літератури" І. Франко, М. Коцюбинський.
<https://www.youtube.com/watch?v=mJ5JcyLLRxI>
- Семків Р. Іван Франко. Не каменяра <https://www.youtube.com/watch?v=7eTxZrpkXlg>
- Слоньовська О. В. Українська література (профільний рівень) : підручник для 10 кл. закл. загальн. серед. освіти / О. В. Слоньовська, Н. В. Мафтин, Н. М. Вівчарик. – Київ: Літера ЛТД, 2018.
- Тихолоз Б. «Доктор Ф. Фавст у вишиванці» <https://www.youtube.com/watch?v=EyAWhrZpvf0>
- Тихолоз Б. «Доктор Ф.» vol.1 Каменяра/не-Каменяра? <https://www.youtube.com/watch?v=5O51v0yBDUc>
- Тихолоз Б. «Доктор Ф.» vol.10 Genius mundi, natione Ucrainus <https://www.youtube.com/watch?v=wMjFfAc1zuk>
- Тихолоз Б. «Доктор Ф.» vol.2 Gente Ruthenus, civis Austro-Hungaricus <https://www.youtube.com/watch?v=2MWLFP-kxGI>
- Тихолоз Б. «Доктор Ф.» vol.3 Від «малого Мирона» до «українського Мойсея»
<https://www.youtube.com/watch?v=Whsc5tb4wBs>
- Тихолоз Б. «Доктор Ф.» vol.4 Poeta doctus vs письменник-робітник <https://www.youtube.com/watch?v=3w5IpiqX1Kg>
- Тихолоз Б. «Доктор Ф.» vol.5 Doctor universalis https://www.youtube.com/watch?v=2E02xUx_jLg
- Тихолоз Б. «Доктор Ф.» vol.6 Homo politicus: лузер чи лідер? <https://www.youtube.com/watch?v=hOQin3mXx8w>
- Тихолоз Б. «Доктор Ф.» vol.7 Атеїст, вірянин, агностик? <https://www.youtube.com/watch?v=DjYNjdtbmc>
- Тихолоз Б. «Доктор Ф.» vol.9 Semper tiro, або Self-Made Man <https://www.youtube.com/watch?v=EyAWhrZpvf0&t=3603s>
- Тихолоз Б. Велич без пафосу, або Франко в цифрах / Богдан Тихолоз // День. — 2012. — № 151
<http://incognita.day.kyiv.ua/velich-bez-pafosu-abo-franko-v-cifrax.html>
- Тихолоз Б. Посвята.
<https://frankolive.wordpress.com/2016/08/26/%d0%bf%d1%80%d0%b8%d1%81%d0%b2%d1%8f%d1%82%d0%b0/>
- Тихолоз Б., Тихолоз Н. Франко: Наживо/Franko: Live <https://frankolive.wordpress.com/>
- Тищенко О. Родинні трагедії Івана Франка <https://neuronews.com.ua/ua/issue-article-2004/Rodinni-tragediyi-Ivana-Franka#gsc.tab=0>
- Туристичними стежками Івана Франка <http://lib.if.ua/franko/1310569981.html>
- Українська література в іменах. Іван Франко. <https://www.youtube.com/watch?v=V1hM8GE8360>
- Фаріон І. Велич особистості. Іван Франко <https://www.youtube.com/watch?v=oV4XVRJrHyg>
- Франко без ретуші <https://www.youtube.com/watch?v=zrOCYw3094c&list=PLPhCQLRfZRO3W4GbWrhpoprULppMwE24l>
- Енциклопедія. Іван Франко. <https://www.youtube.com/watch?v=8B0auYzKGN0>
- Яроповець Н. Стежками Івана Франка, або #Чекін по Франку <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2024920-podorozi-stezkami-ivana-franka-abo-cek-in-po-franku.html>